

Mellékletek:

Az Alsódabasi Úri Kaszinó
1908. október 20-án összeállított alapszabálya

A magyarországi kaszinómozgalom gondolata és gyakorlati megvalósulása köztudottan gróf Széchenyi István (1791-1860) személyéhez kötődik. Szakirodalmi adatok szerint 1833-ban 28 társaskör működött Magyarországon, és akkoriban már Alsó-Dabason is javában épült az Úri Kaszinó épülete. Az „U” alaprajzú, klasszicista, impozáns földszintes épület a műemlékvédelmi adatok szerint 1836-ban készült el. A Honművész 1835. márciusi tudósításából azonban kiderül, hogy a több ütemű építkezés során már a megelőző évben, tehát 1834-ben is működött a kaszinó az elsőként felépült szárnyában, ahol üvegajtós kávéház is üzemelt. Kezdetben csak egyetlen újságot járattak, de a farsang időszakában minden héten tartottak mulatságot. Az 1836. december 26-i hivatalos megnyitóbárról a korabeli lapok egész sora adott számot. Az Alsódabasi Úri Kaszinó rendeltetésének megfelelően fontos centruma volt a reformkori mozgalmaknak, otthont nyújtott a magyar szónak, a magyar táncnak, a magyar kultúrának. Működését a dabasi-gyóni közbirtokosság Casino Társasága szervezte, melynek első elnöke – egy fennmaradt meghívó tanúsága szerint - Zlinszky Antal (*1797 †1870 előtt) táblabíró volt. A levéltári szakirodalom szerint az egyesületek tevékenységét akkoriban még nem szabályozta törvény, úgymond a szokásjog és rendeletek alapján működtek. Ezt erősíti meg Dinnyés Lajos országgyűlési képviselő 1936. évi írásának részlete is: „A dabasi nemesi családokról tudni kell, hogy az 1800-as években már egy egészen különös családi szövetségben éltek, és mint a „Dabasi Família” szerepeltek, nemcsak a megyei, hanem az országos életben is. A Família vezető tagjai időnként gyűlésekre jöttek össze és ott döntöttek minden családi és vagyoni kérdés felett. A határozatokat a Família protocolumába jegyezték fel és annak betartása kötelező volt nemcsak a Família tagjaira, hanem az érdekeltekre nézve is. A Família gyűlésein azután minden szóba került és meg lett tárgyalva, kezdve a juhászok legeltetési díjától, egészen a házasságokig.”

A polgári korban az egyesületek alakulásának, működésének feltételeit, kellékeit az 1394/1873. és az 1508/1875. BM. sz. rendeletek írták elő. E rendeletek az egyesületek jogszerű működésének feltételül az alapszabályok kormányhatósági láttamozását szabták meg. Az egyesületek nagy része a belügyminiszter kizárólagos felügyelete alatt állt.

A 773/1874. BM. sz. rendelet értelmében az egyesületek alapszabályaikat a törvényhatóságon keresztül terjesztették fel miniszteri láttamozásra. A törvényhatóság első tisztviselőjének véleményezési jogkört is biztosítottak. A törvényhatóság és a főszolgabírák kötelezve voltak ún. egyleti könyv /nyilvántartás/ vezetésére, az egyletek működésének ellenőrzésére. A jóváhagyott egyleti alapszabályok egyik példánya a jóváhagyó miniszter, egy másik példánya a törvényhatóság levéltárába került.

Ezen jogszabályi keretek között készült az Alsódabasi Úri Kaszinó 1908. október 20-án összeállított alapszabálya, mely része a Pest Megyei Levéltár egyesületi alapszabályai levéltári gyűjteményének, s utóbb nyomtatásban, több kiadásban is megjelent. (Jelen javaslat az 1914. évi, gyomai Kner Nyomda kiadói változata alapján készült.)

Kivonatos tartalma:

Címe, elnevezése: Alsódabasi Úri Kaszinó.
Székhely: Alsódabas.

I. fejezet: A kaszinó feladata.

„A magyar társadalom művelt osztályának oly érintkezési központot nyújtani, mely az igényeknek megfelelő társas szórakozáson felül, közhasznú célok és eszmecserék előmozdítására szolgáljon s a közös érdekek érvényesítésére az összetartozás érzetét kifejtse.”

II. fejezet: A tagokról.

„A kaszinó tagja lehet minden tisztességes, művelt magaviseletű, feddhetetlen jellemű és előéletű önálló férfi.”

A tagság formái:

- Dísz vagy tiszteletbeli tagok,
- Rendes tagok: az Alsódabas, Felsődabas, Gyón testvérvárosokban állandó lakással bíró tagok.
- Vidéki tagok: a székhelytől távolabbi lakhelyű tagok.
- Rendkívüli tagok.

„A tagok jogai: A kaszinó helyiségeit látogatni, hírlapjait, bútorait, egyéb ingóságait a kaszinó céljaival összeférőleg használni s az összes a kaszinó által rendezett társas összejöveteleken, hangversenyeken, mulatságokon stb. részt venni.”

„Minden tagnak joga van helyben állandó lakással nem bíró egyéneket vendégül a kaszinó helyiségeibe bevezetni.”

III. fejezet: A házirendről.

„A házirendet a szükséghez mérten a választmány állapítja meg, azon elv szemmel tartásával, hogy a kaszinó helyiségeiből mindennemű szerencsejáték ki van tiltva.”

IV. fejezet: A közgyűlés.

„Közgyűlés évenként minden január havában tartatik. A közgyűlés napja és órája legalább 14 nappal előbb a tagok között kihirdetendő illetőleg velük közlendő.”

V. fejezet: Az igazgatóságról.

„Az igazgatóság a közgyűlés által viszonylagos többséggel három évre választott, de annak lejártával újra választható három tagból áll.”

VI. fejezet: A választmányról.

„A választmány az igazgatókból és a rendes és rendkívüli kaszinótagok közül a közgyűlés által viszonylagos szótöbbséggel választott 6 rendes és 3 póttagból áll.”

VII. fejezet: A gazdáról.

„A gazdát saját tagjainak köréből a választmány egy-egy évre választja.”

VIII. fejezet: Zárhatározat.

„A kaszinó nem bizonyos időtartamhoz kötött, hanem folyton fennálló egyesület.”

„A kaszinó vagyona feloszthatatlan.”

„Összeállított az 1908. október hó 20-án tartott értekezleten.”

A 33 §-ból álló dokumentumot 59397/909 v. o. számon, 1909. május 22-én Kégl Imre miniszteri tanácsos láttamozta.

Összességében az Alsódabasi Úri Kaszinó 1908-ban elfogadott alapszabálya pontos képet ad az egyesület 20. század eleji működésének kereteiről. Fontos kortörténeti, helytörténeti dokumentum, mely értéktárunk kulturális örökség kategóriáját jelentősen gyarapítja.

Bibliográfia

Az Alsódabasi Úri Kaszinó alapszabályai. Kner Izidor Könyvnyomdája, Gyoma, 1914. 15 p.

MNL Pest Megyei Levéltár fondjegyzék: IV. 477. Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye egyesületi alapszabályainak levéltári gyűjteménye 1888-1944 /-1950/. Alsódabas. 5. sorszám.

Belügyi Közlöny: Egyleti alapszabályok. 1909. június 6. p. 259.

Budapesti Közlöny: Az Alsódabasi Úri Kaszinó alapszabályait... 1909. június 2. p. 2.

Dinnyés Lajos: A Kossuth-család Dabason. Pesti Hírlap 1936. április 12. p. 43.

Fábián Miklós: Dabas történelmi kronológiája (1264-1971). In: Dabas nagyközség évkönyve 1973. Dabas, Nagyközségi Tanács, 1975. p. 80 (A kecskeméti Spitzer könyvnyomdában készült kiadás címloldal másolata.), 83.

Sz. H. M.: Táncz – Dabason... Honművész 1835. március 15. p. 176.

Valentyik Ferenc: Az első dabasi kaszinóbálok. Dabasi Újság 2018. november. pp. 20-21.

Összeállította: Valentyik Ferenc